

Dr hab. Bogusław Ślusarczyk
Katedra Teorii Ekonomii
Uniwersytet Rzeszowski
Mgr inż. Janina Koniuch

ROZWÓJ WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ NA PODSTAWIE AKTYWNI DZIAŁAJĄCYCH JEDNOSTEK SAMORZĄDOWYCH REALIZUJĄCYCH PROGRAMY PRZY WSPÓŁUDZIALE ŚRODKÓW UNIJNYCH

Po 1989 roku pojawiła się dla Polski szansa redukcji granicy, która do tej pory była barierą dla przepływu osób, towarów, usług, kapitału, informacji, a także kontaktów miejscowości zamieszkujących po obu stronach granicy. Dotychczasowa rola granicy straciła na znaczeniu, ponieważ nową funkcją granicy stało się integrowanie, a nie dzielenie. Sytuacja polityczna w Polsce oznaczała początek wychodzenia z fazy politycznego, gospodarczego i społecznego zamknięcia w stosunku do Europy i świata.

Czynniki polityczne w głównej mierze rzutują na charakter granicy międzypaństwowej oddzielającej potencjalnych partnerów gospodarczych. Możemy przyjąć, że określenie granicy państwowej jako „powierzchni pionowej przechodzącej przez linię graniczną oddzielającą terytorium, podziemie i obszar powietrzny jednego państwa od innych państw lub pełnego morza” [Encyklopedia..., 1999, s. 275] w zależności od poglądów partii rządzącej może rodzić różne implikacje dla wzajemnych stosunków społeczno-gospodarczych między sąsiadującymi krajami poczynając od ich nieskrępowanego żadnymi ograniczeniami rozwoju po całkowitą blokadę. To z kolei ma wpływ na możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego regionów po obu stronach granicy. Można zatem postawić stwierdzenie, że pomiędzy rozwojem międzypaństwowym stosunków gospodarczych i politycznych a współpracą transgraniczną i rozwojem regionów przygranicznych istnieje trwałe sprzężenie zwrotne [Starczyk, 1999, s. 37].

Polska należy do tej grupy krajów Europy Środkowej i Wschodniej, gdzie procesy „otwierania się” na otoczenie zewnętrzne są najdalej

zaawansowane. Polska weszła w fazę wyższego etapu otwarcia – integracji. Po odzyskaniu przez Polskę niezależności politycznej określiła ona w sposób jednoznaczny swoją przynależność do jednoczącej się obecnie Europy, jak też swój udział w zachodzących procesach integracyjnych [Rościszowski, 1993, s. 63].

Po procesie funkcjonowania nieprzepuszczalnych i ściśle chronionych granic oraz narzuconych przez władze centralne form współpracy transgranicznej nastąpiły zmiany w systemie gospodarczym, politycznym i prawnym, które w następstwie zrodziły inicjatywy regionalne i lokalne. Powstały organizacje społeczne i podmioty gospodarcze zmierzające do poszukiwania płaszczyzny współpracy sąsiadujących regionów przygranicznych. Inicjatywy te wynikają z obiektywnego przekonania o możliwości uzyskania wzajemnych korzyści ekonomicznych, są również motywowane względną bliskością kulturową i językową społeczności zamieszkujących po obu stronach granicy [Proniewski, 1999, s. 112-113].

Procesy integracyjne odbywają się w czterech płaszczyznach:

- płaszczyźnie państw i rządów,
- płaszczyźnie regionów i społeczności regionalnych reprezentowanych przez władze regionalne oraz stowarzyszenia i organizacje regionalne,
- płaszczyźnie lokalnej, tj. władz i społeczności lokalnych zamieszkujących najmniejsze jednostki administracyjne poszczególnych krajów,
- płaszczyźnie kontaktów indywidualnych.

Integracja gospodarcza to proces tworzenia się pewnego rodzaju organizmu gospodarczego obejmującego kraje, które ze względu na wysoki stopień wewnętrznych powiązań ekonomicznych i osiągniętą przez nie spójność ekonomiczną wyodrębnia się w widoczny sposób z całości kształtu gospodarki światowej. Tak rozumiana integracja dotyczy państw, dużych regionów, pojedynczych zakładów produkcyjnych, poszczególnych gałęzi gospodarki danego regionu lub regionów przygranicznych państw [Kamecki, 1967, s. 79, cyt. za: Misala, 1999, s. 1].

Szczególnym przykładem integracji są obszary i regiony transgraniczne, które w przeszłości traktowane były jako obszary peryferyjne, oddalone od centrów politycznych i gospodarczych krajów, a także od centrów regionalnych. Zjawisko to określono mianem „gasnącej fali”, czyli ograniczonej ilości impulsów rozwojowych docierających z głębi kraju na obszary przygraniczne, także istnienie na tych terenach czynników, które ograniczają ich rozwój.

Międzynarodowa współpraca partnerska powiatów województwa podkarpackiego

W latach 2000-2005 samorządy województwa podkarpackiego w ramach współpracy transgranicznej podjęły i zrealizowały z obwodem lwowskim wiele przedsięwzięć. Szczególnie zauważalna jest współpraca na szczeblu powiatowym.

Tabela 1. Międzynarodowa współpraca partnerska powiatów województwa podkarpackiego

<i>Powiat</i>	<i>Partner zagraniczny</i>	<i>Państwo</i>
<i>Bieszczadzki</i>	<i>Starosamborska Rejonowa Rada Rejon Turka</i>	<i>Ukraina Ukraina</i>
<i>Jarosławski</i>	<i>Rejon Jaworowski</i>	<i>Ukraina</i>
<i>Jasielski</i>	<i>Powiat Samborski</i>	<i>Ukraina</i>
<i>Krośnieński</i>	<i>Drohobycka Administracja Rejonowa</i>	<i>Ukraina</i>
<i>Leski</i>	<i>Rejon Drohobycki</i>	<i>Ukraina</i>
<i>Leżajski</i>	<i>Rejon Pereczyński Rejon Kujbyszewski</i>	<i>Ukraina Ukraina</i>
<i>Lubaczowski</i>	<i>Rejon Jaworowski</i>	<i>Ukraina</i>
<i>Łańcucki</i>	<i>Powiat Stryjski</i>	<i>Ukraina</i>
<i>Niżański</i>	<i>Miasto i Rejon Gorodok</i>	<i>Ukraina</i>
<i>Przemyski</i>	<i>Rejon Mościsk Rejon Żółkwi</i>	<i>Ukraina Ukraina</i>
<i>Ropczycko - Sędziszowski</i>	<i>Buska Rejonowa Administracja Państwowa na Ukrainie</i>	<i>Ukraina</i>
<i>Sanocki</i>	<i>Miasto Tryskawiec Miasto Nowowołyńsk</i>	<i>Ukraina Ukraina</i>
<i>Rzeszów - miasto na prawach powiatu</i>	<i>Miasto Lwów Miasto Łuck Miasto Iwano-Frankowsk</i>	<i>Ukraina Ukraina Ukraina</i>

Źródło: dane pochodzą z analizy stron internetowych powiatów podkarpackich oraz korespondencji elektronicznej z osobami odpowiedzialnymi za współpracę w poszczególnych powiatach przeprowadzonej w marcu, kwietniu i maju 2005 roku.

Powiaty, jako najmłodsze ogniwo samorządu terytorialnego w Polsce, mają najkrótsze doświadczenia związane ze współpracą międzynarodową. Pomimo tego współpraca powiatów Podkarpacia odznacza się stosunkowo dużą intensywnością.

Pierwszym powiatem w Polsce, który nawiązał taką współpracę był powiat jarosławski. Jego śladem poszły także inne samorządy powiatowe.

Partnerem zagranicznym powiatu jarosławskiego został rejon jaworowski (Ukraina), z którym powiat graniczy na 7-kilometrowym odcinku. Wspólnym atutem dla obu stron na tym odcinku jest drogowe przejście graniczne Korczowa-Krakowiec. W dniu 29 kwietnia 1999 r. w Krakowcu została podpisana „Deklaracja Współpracy pomiędzy powiatem jarosławskim a rejonem jaworowskim”, zaś 24 czerwca 1999 r. podczas I Polsko-Ukraińskiego forum samorządowego w Kielcach – przy udziale prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy zostało podpisane „Porozumienie o współpracy regionalnej pomiędzy powiatem jarosławskim a rejonem jaworowskim”.

Porozumienie to obejmuje następujące dziedziny:

- rozwój wymiany gospodarczej i handlowej poprzez informowanie, wzajemną promocję, tworzenie baz danych o możliwościach inwestowania i ofertach współpracy,
- inicjowanie nowych i doskonalenie istniejących form współpracy między firmami działającymi na terenie obu powiatów,
- uczestniczenie w targach i wystawach oraz organizowanie misji gospodarczych,
- wzajemne informowanie się o planach rozwoju terenów przygranicznych,
- podejmowanie wysiłków na rzecz przyspieszenia budowy autostrady A-4, szczególnie na odcinku przebiegającym przez teren Powiatu Jarosławskiego i Rejonu Jaworowskiego,
- współpraca w sferze rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego oraz wymiana doświadczeń w zakresie wykorzystania postępu naukowego i technicznego w produkcji rolnej,
- współpraca gospodarcza, naukowa i techniczna w dziedzinie gospodarki wodnej, wspólny nadzór nad stanem ekologicznym rzeki Szkło.
- wymiana doświadczeń z zakresu ochrony środowiska i ochrony przyrody, szczególnie dotycząca obowiązujących uregulowań prawnych i podejmowanych działań w tej dziedzinie,
- nawiązywanie kontaktów między instytucjami działającymi na polu nauki, kultury, sportu i turystyki,
- wymiana informacji w zakresie polityki oświatowej, nawiązywanie oraz koordynowanie kontaktów bezpośrednich między placówkami oświatowymi, młodzieżą szkolną, pedagogami obu regionów,

- wzajemna promocja na rzecz zainteresowania się i poznawania kultury, historii, tradycji obu narodów oraz umożliwianie nauki języków ukraińskiego i polskiego,
- udzielanie poparcia w miarę posiadanych środków prawno-organizacyjnych i finansowych mniejszości polskiej w rejonie jaworowskim w zakładaniu i utrzymywaniu własnych placówek oświatowych, instytucji kulturalnych i stowarzyszeń religijnych oraz stwarzanie możliwości do swobodnego praktykowania własnej religii,
- udzielanie poparcia w sprawach ochrony zabytków kultury historii obu narodów oraz sprzyjanie opiece nad mogiłami i cmentarzami istniejącymi na terenach powiatu jarosławskiego i rejonu jaworowskiego,
- poznawanie uregulowań prawnych związanych z opieką zdrowotną oraz wymiana doświadczeń w zakresie promocji zdrowia, przeciwdziałania narkomanii i alkoholizmowi,
- wymiana informacji o klęskach żywiołowych, zanieczyszczeniach i skażeniach środowiska, podejmowanie wspólnych działań w wypadku sytuacji nadzwyczajnych, stwarzających bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi oraz zwierząt,
- wymiana informacji i doświadczeń w zakresie funkcjonowania struktur państwowych i instytucji administracyjnych na terenie obu powiatów,
- zorganizowanie wspólnych sesji Rady Powiatu Jarosławskiego i Jaworowskiej Rady Rejonowej¹.

W roku 2002 komisje robocze Jaworowskiej Rejonowej Administracji Państwowej i Starostwa Jarosławskiego przygotowały materiały dla uczestnictwa w programie PHARE „Polska Granica Wschodnia”. Projekt nosił tytuł: Biuro Współpracy Transgranicznej i Informacji Europejskiej, na który przyznane zostało dofinansowanie w wysokości 22 5999,59 EUR, co stanowi 72,75% łącznej wartości projektu. Dofinansowany jest on również z Funduszy Małych Projektów Euroregionu Karpackiego, finansowanego ze środków Unii Europejskiej. Wnioskodawcą projektu było Starostwo Powiatowe w Jarosławiu. Projekt przewidziany na jedenaście miesięcy był możliwy do realizacji jedynie pod warunkiem partnerstwa, które zostało podpisane z jaworowską Rejonową Administracją Państwową.

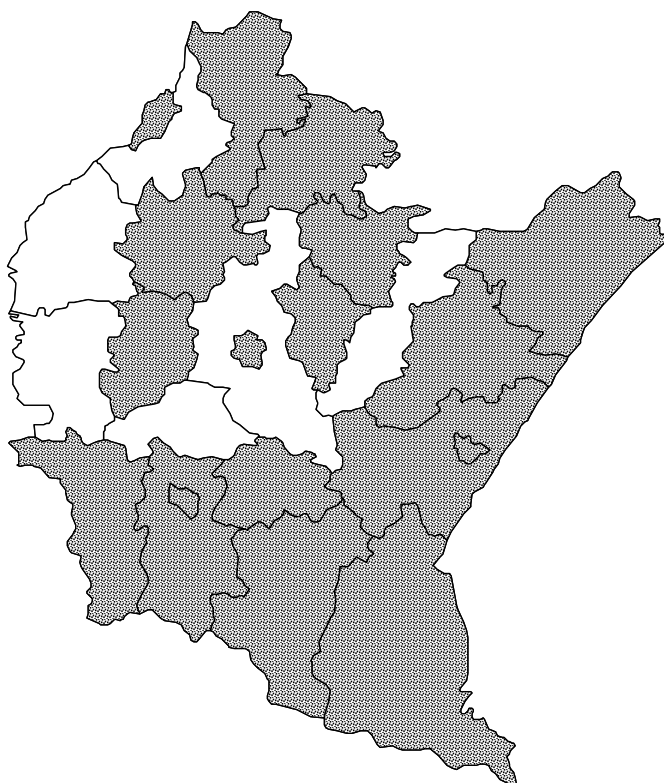
¹ Porozumienie o współpracy pomiędzy Powiatem Jarosławskim a Rejonem Jaworowskim, Krakowiec 29 kwietnia 1999 r.

Jego celami były:

- stworzenie stałej struktury Biura Współpracy transgranicznej i Informacji Europejskiej z filią tego Biura po stronie ukraińskiej, które poprzez informację, szkolenia, konsultacje i inne działania wzmacniać będzie współpracę organizacji samorządowych i pozarządowych z Polski oraz Ukrainy podnosząc zakres wiedzy i kompetencji jej pracowników, a pośrednio społeczności, do której skierowane są jej działania przyczyniając się do rozwoju obszarów przygranicznych;
- dostarczanie informacji o tematyce europejskiej dla społeczności Euroregionu i zwiększanie poparcia mieszkańców (...) po obu stronach granicy (...);
- opracowanie metod skutecznego działania pomiędzy partnerami reprezentującymi różne sektory oraz pochodzących z różnych krajów zwłaszcza w zakresie rozwiązywania istotnych problemów lokalnych;
- wypracowanie standardów wymiany informacji oraz doświadczeń pomiędzy partnerami projektu;
- transfer informacji i umiejętności, pobudzanie innowacyjności podmiotów z Polski i Ukrainy, promowanie nowych możliwości technologicznych;
- stworzenie bazy informacyjnej i szkoleniowej dla Euroregionu Karpackiego;
- stworzenie zaplecza strukturalnego dla przyszłego wykorzystania pomocy unijnej;
- wspólne opracowywanie projektów i nowych inicjatyw;
- likwidowanie barier i stopniowa zmiana negatywnych stereotypów w zakresie wspólnych kontaktów polsko-ukraińskich.

W tym samym roku w Jarosławiu zostało otwarte Centrum Kultury Ukraińskiej, zaś w Jaworowie swoją działalność rozwija powstałe po nawiązaniu stosunków pomiędzy powiatami Towarzystwo Kultury Polskiej, prowadzące m.in. sobotnią szkołę polską przy katolickiej parafii św. Piotra i Pawła. W rejonie Jaworowa odnowiono polski cmentarz, a starostwo jarosławskie pomagało przy transporcie dzwonów do cerkwi greko-katolickiej w Jarosławiu.

W celu praktycznej realizacji postanowień zawartych w porozumieniu, corocznie podpisywane są protokoły wykonawcze, w których strony wyrażają wolę utrzymywania różnych form współpracy.

Mapa 1. Międzynarodowa współpraca partnerska powiatów Podkarpacia ogółem

Kolejnym przykładem współpracy jest powiat bieszczadzki, który w roku 2000 podjął uchwałę o współpracy z rejonem Stary Sambor. Ponadto w dniu 3 października 2003 r. został podpisany protokół wykonawczy na rok 2004 na wykonanie Umowy o współpracy zawartej 3 października 2003 r. Oprócz samorządowców bezpośrednie kontakty zostały zawarte pomiędzy sołectwami – jako pierwsze porozumienie takie podpisało sołectwo Ustianowa Górna Krościenko (Polska) z sołectwem Terło.

Przykładem współpracy oraz rozwoju dobrosąsiedzkich stosunków było przystąpienie powiatu i realizacja projektu „Transgraniczne forum samorządowe”. Był to projekt skierowany do samorządowców po obu stronach granicy (starostów, burmistrzów, wójtów, przedstawiciele zarządów, lokalnych liderów, członków lokalnych organizacji). Poprzez

realizację projektu kształtowano i rozwijano umiejętności ludzi w strukturach organizacyjnych lokalnej i regionalnej administracji samorządowej. Działania ukierunkowano na wymianę doświadczeń, szkolenia, wzajemną współpracę w różnych dziedzinach oraz na stworzenie partnerskich wsi i miast.

Głównym celem projektu była pomoc w kształtowaniu i rozwijaniu umiejętności samorządowców dotyczących bezpośrednio współpracy transgranicznej i demokratycznych reform po stronie ukraińskiej. Pomoc polegała na wymianie doświadczeń pomiędzy samorządami i ewentualnym wspieraniu wyżej wymienionych działań.

W odniesieniu do priorytetów Funduszu celem projektu było także zachęcanie do wspierania współpracy pomiędzy regionami przygranicznymi i zachęcanie mieszkańców tych terenów do stworzenia partnerskich miast i wsi rejonu Stary Sambor i Powiatu Bieszczadzkiego.

Wszelkie działania podejmowane przez samorządy w rejonie przygranicznym prowadziły do ograniczania i likwidacji różnic, a także stopniowo zbliżać sąsiadujące ze sobą obszary oraz poszerzać możliwości z zakresu wzajemnej współpracy we wszystkich dziedzinach.

W ramach projektu „Transgraniczne forum samorządowe” zorganizowano szkolenia, w których uczestniczyli polscy i ukraińscy samorządowcy.

Metody realizacji projektu odpowiadały rzeczywistym potrzebom istotnym dla samorządów polskich i ukraińskich oraz wszystkich osób zainteresowanych tematyką unijną. Podczas pierwszego roboczego spotkania samorządowców (wrzesień 2003 r.) ustalono i przygotowano materiały dotyczące forum samorządowego. Jednocześnie określono i zidentyfikowano potrzeby obu stron dla organizacji przyszłych szkoleń. Wszystkie te działania były ukierunkowane na kształtowanie indywidualnych umiejętności każdego z samorządowców.

Współpraca transgraniczna powiatu bieszczadzkiego i rejonu Stary Sambor opiera się przede wszystkim na wzajemnych kontaktach obu stron. Kontakty te mają służyć zacieśnianiu i poszerzaniu więzi pomiędzy obydwoma częściami tego pogranicza. Współpraca ta ma zapewnić zrównoważony rozwój tych regionów.

Jeżeli chodzi o korzyści odniesione przez obie strony podczas realizacji projektu, to na pewno kontakty obu stron zostały jeszcze bardziej zacieśnione, gdyż wszelkie tego typu spotkania prowadzą do większego zintegrowania obu społeczeństw. Ponadto sołectwa polskie i ukraińskie nawiązały bezpośrednią współpracę pomiędzy zwyczajnymi mieszkań-

cami obu terenów. Do tej pory kontakty te ograniczały się przede wszystkim do spotkań samorządowców. W realizacji projektu uczestniczyli przedstawiciele strony ukraińskiej – reprezentujący Starosamborski Urząd Rejonowy i Podkarpackie Stowarzyszenie Rozwoju Kraju. Dążono do zacieśnienia kontaktów polsko-ukraińskich poprzez stworzenie partnerskich miast i wsi obu powiatów. Cel ten został osiągnięty już po pierwszym wyjeździe sołtysów na Ukrainę.

Ponadto strona ukraińska przez cały czas realizacji projektu przygotowywała materiały do wspólnych spotkań samorządowców, organizowała uroczystą sesję w Starym Samborze. Przedstawiciele strony ukraińskiej brali także aktywny udział w szkoleniach organizowanych przez powiat bieszczadzki, podczas których zapoznawano partnerów z procedurami pozyskiwania funduszy z Unii Europejskiej na realizację wspólnych projektów.

Wskaźniki osiągnięcia celów projektu:

- praktyczna aktywizacja współpracy transgranicznej powiatu bieszczadzkiego i Rejonu Stary Sambor oraz wszystkich gmin i sołectw wchodzących w skład powiatu,
- wymiana doświadczeń pomiędzy samorządami,
- ograniczenie i likwidacja różnic polskich i ukraińskich,
- zacieśnianie współpracy transgranicznej,
- udział we wszystkich sesjach i szkoleniach,
- propagowanie unijnych trendów skierowanych na rzecz współpracy transgranicznej oraz rozwoju regionalnego terenów przygranicznych z określeniem wspólnych priorytetów dla obu państw.

Istotną okazała się współpraca powiatu bieszczadzkiego, ponieważ już w 2000 r. 14 listopada w Schodnicy podpisano porozumienie z miastem Lesko. Porozumienie dotyczy współpracy w zakresie kultury, oświaty, sportu, turystyki, ochrony środowiska naturalnego i rozwoju kontaktów ekonomicznych.

Strony ustaliły :

1. wzajemnie promować regiony przygraniczne Ukrainy i Polski,
2. uczestniczyć w obchodach świąt państwowych, organizowanych przez współpracujące strony,
3. prowadzić i rozwijać wymianę kulturalną,
4. prowadzić wakacyjną wymianę dzieci i młodzieży,
5. uczestniczyć w imprezach sportowych, turystycznych i innych, organizowanych przez strony porozumienia,

6. uczestniczyć w międzynarodowych targach, wystawach, seminariach i sympozjach,
7. wspólnie opracowywać i występować z wnioskami do funduszy europejskich o dofinansowywanie projektów w zakresie integracji z Unią Europejską, realizowanych m. in. przez agencje rozwoju regionalnego.

Kolejnym przykładem rozwoju współpracy transgranicznej jest wspólna realizacja Projektu „Strategia polsko-ukraińska warunkiem efektywnej współpracy transgranicznej”. Realizowany był on przez 11 miesięcy – od września 2003 r. do końca lipca 2004 r.²

Głównym celem projektu było wspieranie nawiązanej współpracy transgranicznej skierowanej na rozwój terenów przygranicznych. Jednym z istotnych instrumentów tejże współpracy jest łagodzenie niepożądanych skutków istnienia granicy, która utrudnia rozwój terenów przygranicznych. Było to także zacieśnienie i poszerzenie więzi pomiędzy częściami polsko-ukraińskiego pogranicza, które ma zapewnić jego zrównoważony i wielokierunkowy rozwój gospodarczy ułatwiający proces integracji obu krajów z Unią Europejską.

Wszelkie działania podejmowane przez samorządy w rejonie przygranicznym powinny prowadzić do ograniczenia i likwidacji różnic, a także stopniowo zbliżać sąsiadujące ze sobą obszary oraz poszerzać możliwości z zakresu wzajemnej współpracy we wszystkich dziedzinach. Ponadto wspólne opracowanie strategii dotyczyło zrównoważonego rozwoju. Działania te powinny przebiegać w harmonii z uwarunkowaniami ekologicznymi, historycznymi i kulturowymi, a także możliwościami obu zaprzyjaźnionych powiatów.

Podczas realizacji projektu uczestniczyli przedstawiciele strony ukraińskiej – reprezentujący Starosamborski Urząd Rejonowy i Podkarpackie Stowarzyszenie Rozwoju Kraju ze Starego Sambora. Przy opracowywaniu wspólnej strategii zarówno przedstawiciele Starostwa Powiatowego w Ustrzykach Dolnych jak i przedstawiciele rejonu Stary Sambor. Każda ze stron pracowała nad swoją częścią strategii i aby ją opracować potrzebne było zebranie informacji od jak najszerzego grona osób, wspólne dyskusje nad opracowaniem takich samych dla obu stron szans rozwoju, tak aby w przyszłości współpraca zacieśniała się, a rozwój terenów przygranicznych przebiegał w tym samym kierunku. Jednocześnie

² Porozumienie o współpracy powiatu bieszczadzkiego i Starosamborskiej Rejonowej Rady, Stary Sambor 2000 r.

organizowane były wspólne spotkania dla obu państw. Osoby ze strony polskiej i ukraińskiej zaangażowane do prac były osobami kompetentnymi, dobrze znającymi realia na swoim terenie. Tak więc niezbędny był udział strony ukraińskiej w realizowanym projekcie.

W wyniku realizacji projektu została opracowana 1 strategia polsko-ukraińska, która określa rozwiązania najlepsze dla obu naszych powiatów³. Przy opracowywaniu zostały określone główne szanse, zagrożenia, słabe i mocne strony obu powiatów. Ponadto, opracowanie strategii umożliwiło rozwój terenów przygranicznych, a wyznaczone główne kierunki rozwoju pozwalają mieszkańcom regionów przygranicznych podejmować właściwe decyzje gospodarcze, które będą obarczone mniejszym ryzykiem, gdyż za właściwy rozwój zgodny ze strategią będzie odpowiadał samorząd.

Podczas realizacji projektu zorganizowano 4 spotkania polsko-ukraińskie: 3 z nich były to spotkania robocze, a na zakończenie realizacji została zorganizowana 1 uroczysta sesja Rady Powiatu Bieszczadzkiego i Starosamborskiej Rejonowej Rady.

Spotkania robocze odbyły się zgodnie z harmonogramem w dniach: 4 listopada 2003 r. (powołanie międzynarodowych komisji), 22 grudnia 2003 r. (spotkanie poświęcone określeniu silnych i słabych stron powiatu bieszczadzkiego i rejonu Stary Sambor) oraz 23 stycznia 2004 r. (omówienie szans i zagrożeń obu powiatów). Oprócz tego 30 czerwca 2004 r. odbyła się uroczysta sesja obu rad powiatów, na której została podjęta uchwała dotycząca uchwalenia Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Bieszczadzkiego i Rejonu Stary Sambor.

Realizacja tego projektu, oprócz w/w, przyniosła także inne korzyści, które nie były planowane. Otóż, został opracowany nowy projekt polsko-ukraiński, który spełnia warunki do realizacji w nowym programie INTERREG. Projekt ten ma służyć opracowaniu kolejnego dokumentu dla obu zaprzyjaźnionych powiatów, a mianowicie Strategii Rozwoju Turystyki dla Powiatu Bieszczadzkiego i Rejonu Stary Sambor. Będzie to kolejny dokument, który jeszcze bardziej zacieśni nawiązaną współpracę transgraniczną pomiędzy tymi powiatami, a także pozwoli na ściślejsze ukierunkowanie rozwoju terenów przygranicznych, dla których priorytetem powinien być rozwój turystyki, agroturystyki i przyciągnięcie jak największej liczby turystów.

³ Strategia Rozwoju Powiatu Bieszczadzkiego i Rejonu Stary Sambor, Ustrzyki Dolne 2000 r.

Porozumienie zawarte 13 listopada 2000 r. w Drohobyczu między powiatem bieszczadzkim a rejonem drohobyckim dotyczyło współpracy w zakresie: kultury, oświaty, sportu, turystyki, ochrony środowiska naturalnego i rozwoju kontaktów ekonomicznych. Będzie ono realizowane poprzez:

1. wzajemne promowanie regionów na terenach Ukrainy, Polski oraz innych krajów,
2. uczestniczenie w obchodach świąt państwowych, organizowanych przez strony porozumienia,
3. prowadzenie i rozwijanie wymiany kulturalnej,
4. prowadzenie wakacyjnej wymiany dzieci i młodzieży,
5. uczestniczenie w imprezach sportowych, turystycznych i innych, organizowanych przez strony porozumienia,
6. uczestniczenie w międzynarodowych targach, wystawach, seminariach i sympozjach, odbywających się w tych regionach,
7. wspólne opracowywanie i występowanie z wnioskami do funduszy europejskich o dofinansowanie projektów w zakresie integracji z Unią Europejską m.in. przez agencje rozwoju regionalnego,
8. dokonywanie wymiany doświadczeń związanych z działalnością samorządów,
9. inicjowanie kontaktów między przedsiębiorstwami obu regionów w celu rozwoju współpracy ekonomicznej.

Do rozwoju współpracy przygranicznej duży wkład wnosi działające w Lesku Bieszczadzkie Forum Europejskie, które wspólnie realizowało ze stroną ukraińską projekty i porozumienia⁴.

W ramach projektów realizowanych przez Bieszczadzkie Forum Ekonomiczne zorganizowano i przeprowadzono wiele wspólnych przedsięwzięć w następujących dziedzinach:

1. przedsiębiorczość:
 - wspieranie inicjatyw gospodarczych,
 - wspieranie rozwoju kontaktów handlowych wymiany transgranicznej,
 - rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw,
 - organizacja targów,
 - wystaw i małych ekspozycji gospodarczych,
 - organizacja spotkań o charakterze biznesowym,

⁴ Sprawozdanie z realizacji Projektów Bieszczadzkiego Forum Europejskiego, Lesko 2005 r.

- konferencji, seminariów,
- współpraca lokalna środków przedsiębiorczości,
- 2. turystyka:
 - organizowanie imprez turystycznych i rekreacyjnych obejmujących swym zasięgiem tereny reprezentowane przez strony niniejszej umowy,
 - wymiana informacji turystycznej, agroturystyka, ekoturystyka.

W ramach realizacji projektu „Współpraca bez granic”, który skierowany został do samorządowców i liderów organizacji pozarządowych regionu Drohobycz i Borysławia przyjęto, że współpraca ta przebiegać będzie w zakresie:

1. kształtowania postaw proekologicznych oraz wspierania działań i inicjatyw służących ochronie środowiska,
2. organizowania i prowadzenia narodowych i międzynarodowych spotkań, seminariów, szkoleń i warsztatów dotyczących wielofunkcyjnego rozwoju wsi i agrobiznesu,
3. przygotowania społeczeństwa do aktywnego udziału w życiu społecznym, gospodarczym i kulturalnym w zjednoczonej Europie,
4. podejmowania i rozwoju działań na rzecz rozwoju agroturystyki i ekoturystyki, rozszerzania infrastruktury turystycznej i ekologicznej regionów,
5. podejmowania działań na rzecz aktywizacji środowisk wiejskich oraz kultywowania tradycji lokalnych,
6. ochrony i odtwarzania dziedzictwa kulturowego,
7. działalności konkurencyjnej jako nieodłącznego elementu gospodarki wolnorynkowej w kontekście transformacji ustrojowej i gospodarczej Polski i Ukrainy. Działania na rzecz rozwoju małych i średnich firm,
8. wprowadzania wymiaru europejskiego do działań samorządów terytorialnych i zawodowych w środowisku wiejskim,
9. przygotowania środowiska wiejskiego oraz innych grup społecznych do pełnego zrozumienia wyzwań wiążących się z integracją Polski i Ukrainy z Unią Europejską.

Na uwagę zasługuje również współpraca partnerska gmin województwa podkarpackiego. Ogółem gminy Podkarpacia podpisały ze stroną partnerską 158 umów, jednocześnie liczba partnerów poszczególnych samorządów jest bardzo zróżnicowana. Waha się ona od 1 do 9. Zdecydowanie najwięcej, bo blisko połowa gmin, posiada 1 partnera (tabela 2),

najmniej jest tych, które posiadają powyżej 5 partnerów. Niewątpliwy rekordzista to miasto Rzeszów, mający jedenastu partnerów zagraniczny:

Czynnikami kształtującymi taki układ podpisanych umów są:

- po pierwsze wiele gmin Podkarpacia od niedawna prowadzi międzynarodową współpracę partnerską i dopiero rozpoczyna działania w tym kierunku,
- po drugie na Podkarpaciu ilościowo przeważają gminy wiejskie. Ich wielkość i potencjał obiektywnie nie pozwalają na bardzo rozwinięte kontakty międzynarodowe.

Tabela 2. Międzynarodowa współpraca partnerska gmin województwa podkarpackiego w zależności od liczby zawartych umów partnerskich

<i>Liczba zawartych umów</i>	<i>Odsetek gmin prowadzących międzynarodową współpracę partnerską</i>
1 - 9	100%
1	47,62%
2	15,87%
3	12,7%
4	7,94%
5	7,94%
6-9	7,94%

Źródło: dane uzyskane ze sprawozdań gmin województwa podkarpackiego za okres 2000-2005.

Można zauważyć wysoką korelację pomiędzy typem gmin, a aktywnością w dziedzinie kontaktów międzynarodowych. Największy odsetek gmin prowadzących współpracę znajduje się w grupie gmin miejskich, natomiast najmniejszy, w grupie gmin wiejskich (tabela 3).

Tabela 3. Międzynarodowa współpraca partnerska gmin województwa podkarpackiego w zależności od typu gminy

<i>Typ gminy</i>	<i>Ogółem</i>	<i>Odsetek gmin prowadzących międzynarodową współpracę partnerską</i>
<i>Ogół gmin</i>	100%	40,13%
<i>Gminy miejskie</i>	100%	100%
<i>Gminy miejsko-wiejskie</i>	100%	75%
<i>Gminy wiejskie</i>	100%	23%

Źródło: dane uzyskane ze sprawozdań gmin województwa podkarpackiego za okres 2000-2005.

Powyższa obserwacja łączy się logicznie z rozkładem współpracy międzynarodowej w zależności od wielkości gminy mierzonej liczbą mieszkańców. Wszystkie gminy powyżej 35 tys. mieszkańców prowadzą aktywną współpracę. Generalnie, im mniej mieszkańców tym rzadsze kontakty zagraniczne (tabela 4). Tymczasem w przedziale 5-9 tys. mieszkańców jest to 20,29% samorządów. Tendencja ta nie sprawdza się w przypadku gmin najmniejszych 30%, poniżej 5 tys. mieszkańców, ponieważ wśród tych gmin najmniejszych znajdują się bieszczadzkie gminy turystyczne. To one właśnie stanowią prawie połowę gmin posiadających partnera za granicą w grupie poniżej 5 tys. mieszkańców. Są to samorządy bogate i z racji na swój charakter - otwarte, stąd też posiadające partnerów za granicą.

Tabela 4. Międzynarodowa współpraca partnerska gmin w zależności od ich wielkości, liczonej liczbą mieszkańców

<i>Wielkość gmin (liczona liczbą mieszkańców)</i>	<i>Liczba gmin</i>	<i>Gminy ogółem</i>	<i>Liczba gmin pro- wadzących mię- dzynarodową współpracę partnerską</i>	<i>Odsetek gmin prowadzących międzynarodową współpracę partnerską</i>
<i>Gminy ogółem</i>	157	100%	63	40,13%
<i>Powyżej 35 tys.</i>	10	100%	10	100%
<i>15-35 tys.</i>	12	100%	7	58,33%
<i>9-15 tys.</i>	46	100%	25	54,35%
<i>5-9 tys.</i>	69	100%	69	20,29%
<i>Poniżej 5 tys.</i>	20	100%	20	35%

Źródło: dane uzyskane ze sprawozdań gmin województwa podkarpackiego za okres 2000-2005.

Uwagi końcowe i wnioski

Podpisane przez samorządy powiatowe umowy i porozumienia o współpracy międzynarodowej stworzyły ramy i możliwości wzajemnej współpracy w zakresie kultury, turystyki, edukacji, gospodarki, pracy z młodzieżą, ochrony zdrowia, wymiany informacji, a także w zakresie rozwijania handlu i współpracy transgranicznej.

Dotychczasowa współpraca przygraniczna samorządów Podkarpacia wskazuje, że samorządy te dostrzegają w rozwoju tej współpracy wielorakie korzyści, w tym zwłaszcza możliwości ożywienia gospodarczego. Dowodem tego jest bardzo duża aktywność zarówno władz

wojewódzkich, jak i samorządowych. Jednak obecna współpraca, chociaż ożywiona – dająca pewne efekty, nie jest jeszcze tą, która pobudziłaby cały omawiany region przygraniczny, nie zaobserwowano jeszcze bardzo ożywionego ruchu zwłaszcza w sferze produkcji. Zawierane kontrakty gospodarcze i handlowe pomiędzy małymi podmiotami gospodarczymi pośrednio wpływają na rozwój handlu w tym regionie, jednakże nie obserwuje się jak dotąd działań najbardziej pożądanых, tj. rozwoju handlu i przedsiębiorczości na taką skalę, które mogłyby przyczynić się do spadku bezrobocia występującego w tym regionie.

LITERATURA

- Encyklopedia Popularna*, PWN, Warszawa 1999.
- Kamecki Z., *Pojęcie i typy integracji gospodarczej*, „*Ekonomista*” 1967, nr 1.
- Misala J., *Integracja Zachodnioeuropejska*, Biblioteka Wiedzy Europejskiej, Materiały Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa 1999.
- Porozumienie o współpracy pomiędzy Powiatem Jarosławskim a Rejonem Jaworowskim, Krakowiec 29 kwietnia 1999 r.
- Porozumienie o współpracy powiatu bieszczadzkiego i Starosamborskiej Rejonowej Rady, Stary Sambor 2000.
- Proniewski M., *Wpływ granicy i współpracy transgranicznej na rozwój regionalny i lokalny regionu północno-wschodniego*, [w.] *Rola granicy i współpracy transgranicznej w rozwoju regionalnym i lokalnym*, Mync A., Szul R. (red.), Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 1999.
- Rościszowski M., *Polska i jej uwarunkowania geograficzno-polityczne*, [w] *Współczesna geografia polityczna*, M. Rościszowski (red.), „Conference Papers”, IGIPZ PAN, Warszawa 1993.
- Sprawozdanie z realizacji Projektów Bieszczadzkiego Forum Europejskiego, Lesko 2005.
- Starzyk K., *Transgraniczna współpraca gospodarcza w procesie transformacji systemowej na przykładzie Polski i Niemiec*, „Polska-Niemcy”, Szkoła Główna Handlowa, Instytut Gospodarki Światowej, Warszawa 1999.
- Strategia Rozwoju Powiatu Bieszczadzkiego i Rejonu Stary Sambor*, Ustrzyki Dolne 2000.

Streszczenie

W artykule przedstawiono podstawowe zagadnienia związane z zacieśnieniem międzynarodowej współpracy pomiędzy samorządami Podkarpacia. Współpraca samorządów przygranicznych jest ciągle jesz-

cze niewykorzystaną szansą dla rozwoju tego regionu. Stwarza ona nowe możliwości poprawy sytuacji zarówno ekonomicznej, jak i społecznej, co z całą pewnością wpłynie na polepszenie jakości życia ludności w tym regionie.

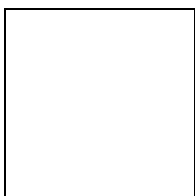
Wymiana przygraniczna stwarza również perspektywy na szybsze ożywienie stosunków gospodarczych. Ożywienie to dotyczy wielu płaszczyzn współpracy gospodarczej, począwszy od handlu, a skończywszy na wspólnych przedsięwzięciach produkcyjnych.

Development of Transborder Cooperation on the Base of Active Self-Government Units Realizing Programs with the Use of Union's Funds

Summary

In the study there were presented some basic issues connected with tightening international cooperation of self-governments of Podkarpatie. The cooperation of self-governments is still an unused chance for development of the region. It creates a new possibilities of enhancing economic and social situation, what inevitably influence an improvement in life quality of population in the region. Transborder exchange creates also some prospects for faster revival of economic relationships. The revival concerns numerous spheres of economic cooperation, to start off with a trade and to finish on some common productive undertakings.

SPONSORZY

Rzeszowska Spółdzielnia Mleczarska
RESMLECZ
W Trzebownisku